PERPUSTAKAAN UNIVERSITI MALAYA

PENDEKATAN PENGAJARAN BAHASA MELAYU DI INSTITUSI PENGAJIAN TINGGI : SATU KAJIAN KES DI PUSAT BAHASA, UNIVERSITI MALAYA

MAT ZAID BIN HUSSEIN

DISERTASI UNTUK MEMENUHI SEBAHAGIAN
DARIPADA KEPERLUAN

IJAZAH

SARJANA PENGAJIAN BAHASA MODEN
(M.M.L.S)

Perpustakaan Universiti Malaya
A507732136

FAKULTI BAHASA DAN LINGUISTIK
UNIVERSITI MALAYA
1996

PENGHARGAAN

Setinggi-tinggi ucapan kesyukuran dilafazkan ke hadrat Allah yang Maha Esa kerana dengan limpah kurnia dan hidayah-Nya, akhirnya dapat saya sempurnakan disertasi ini dengan jayanya.

Mendahului himpunan penghargaan, saya dengan penuh tulus ikhlas merakamkan ucapan terima kasih serta penghargaan yang tidak terhingga, di samping melahirkan rasa terhutang budi dan jasa yang tidak terbalas kepada penyelia saya, Yang Mulia Tuan Haji Said Halim bin Said Nong, yang maha sabar, tekun dan dedikasi dalam membimbing serta memberi idea dan tunjuk ajar sepanjang tempoh penyempurnaan disertasi ini. Atas segala nasihat dan dorongan yang beliau berikan akan sentiasa disanjung dan dijadikan iktibar. Di samping itu, ucapan ribuan terima kasih juga dibingkiskan kepada Yang Berbahagia Prof. Dato' Dr. Hajah Asmah Haji Omar di atas sikap prihatin dan nasihat beliau yang amat berharga baik secara langsung mahupun secara tidak langsung.

Seterusnya, saya ingin merakamkan ucapan terima kasih kepada semua pensyarah yang terlibat menyumbangkan ilmu serta buah fikiran sama ada secara langsung atau tidak langsung khususnya rangkaian tenaga pengajar yang terbabit mengendalikan kursus-kursus dalam Modul I dan II sehingga dapat saya mengecapi kejayaan. Demikian juga saya amat menghargai

dan menyanjungi kerjasama serta bantuan daripada rakan-rakan dan juga kakitangan di Fakulti Bahasa dan Linguistik di sepanjang tempoh pengajian dan penulisan disertasi saya ini, terutamanya kepada Tuan Haji Mohd. Tahir Abd. Rahman, Tuan Haji Abdul Aziz Mohd. Sharif, Encik Malek Saidin, Encik Abdul Rahim Mat Yassim, Encik Ahmad Kamil Ghazali, Puan Che Putih Ismail, Encik Choo Keng Koh, Encik Mat Nasir Mansor serta lain-lain. Segala semangat dan dorongan ikhlas yang diberikan sentiasa saya hargai.

Akhir sekali, ucapan terima kasih yang tidak terhingga saya tujukan khusus kepada isteri serta anak-anak saya yang tersayang yang amat memahami kerumitan dan tanggungjawab semasa, di samping semangat dan dorongan berterusan yang diberikan membolehkan saya menyelesaikan disertasi ini dengan lengkapnya. Di atas segala doa dan pengorbanan isteri dan anak-anak demi kejayaan dan kesejahteraan amat saya sanjungi.

Atas segala sumbangan, jasa dan pengorbanan semua pihak, saya, dengan penuh rasa kesedaran dan tulus ikhlas sekali lagi melafazkan ucapan terima kasih yang tidak terhingga.

Mat Zaid bin Hussein
Fakulti Bahasa dan Linguistik
Universiti Malaya
Kuala Lumpur

November 1996

SINOPSIS

Dalam kajian ini, penulis berusaha menyingkap sejarah pelaksanaan pengajaran dan pembelajaran bahasa Melayu di Pusat Bahasa, Universiti Malaya sebagai sebuah pusat pengajian yang bertanggungjawab memberi penekanan kepada bidang pengajaran tersebut. Kajian menumpukan kepada kursus-kursus kecekapan dan intensif yang dikendalikan bertujuan mempertingkatkan kemahiran berbahasa Melayu terutama di kalangan kakitangan dan pelajar-pelajar Universiti Malaya.

Kajian yang bersifat persejarahan ini juga meneliti tentang perancangan serta aktiviti-aktiviti pengajaran yang pernah dilaksanakan oleh guru-guru bahasa dalam mengendalikan kursus-kursus bahasa Melayu di Pusat Bahasa. Kajian juga meneliti beberapa pendekatan pengajaran yang diterapkan oleh pengajar-pengajar dalam pengajaran kursus bahasa ini.

Keseluruhan disertasi ini mengandungi lima bab. Bab pertama membicarakan mengenai aspek-aspek permasalahan yang berkaitan dengan bidang yang dikaji. Selain itu disentuh juga secara ringkas tentang matlamat dan keperluan kursus bahasa Melayu yang diajar di pusat pengajian tinggi. Penerapan ilmu linguistik juga ditinjau untuk memperlihatkan kepentingannya dalam pengajaran bahasa.

Bab kedua pula menumpukan kepada sejarah perkembangan bahasa Melayu sejak sebelum merdeka sehinggalah selepas merdeka. Selain itu, ditinjau juga kedudukan bahasa Melayu terutama dalam bidang pengajaran di institusi-institusi pengajian tinggi.

Seterusnya dalam bab ketiga, kajian cuba meneliti kaedah serta pendekatan pengajaran bahasa yang dilaksanakan dalam bidang pengajaran dan pembelajaran bahasa. Beberapa teori dan pendekatan pengajaran yang pernah dikemukakan oleh ahli teori bahasa dan linguis terkemuka dijadikan bahan tinjauan bertujuan memperlihatkan kesinambungan penerapan kaedah pengajaran tersebut dalam pengajaran kursus-kursus bahasa. Antaranya teori-teori yang sentuh ialah teori Behavioris dan teori Mentalis.

Manakala dalam bab keempat, penelitian ditumpukan kepada pelaksanaan pengajaran kursus bahasa Melayu di Pusat Bahasa. Tumpuan kajian ialah kepada pengendalian kursus-kursus kecekapan dan kemahiran oleh Pusat Bahasa khususnya Bahagian Bahasa Malaysia sejak lebih dua dekad yang lalu bermula 1972. Kursus Sijil Kecekapan Bahasa Malaysia (Melayu) adalah antara kursus yang menjadi fokus kajian. Manakala kursus lain yang diteliti ialah Kursus Intensif Bahasa Malaysia yang dikendalkan semasa cuti panjang sesi pengajian.

Akhir sekali bab lima ialah tentang kesimpulan serta saranan-saranan bagi mempertingkatkan peranan semua pihak terutama tenaga pegajar dalam merancang pengajaran yang lebih berkesan.

KANDUNGAN

halaman

Penghargaan i

Sinopsis iii

Kandungan v

Senarai Gambar Rajah xi

BAB SATU : APLIKASI LINGUISTIK DALAM PENDEKATAN PENGAJARAN BAHASA MELAYU

1.1 Latar Permasalahan 1

1.2 Pusat Bahasa Universiti Malaya Sebagai Kajian Kes 11

1.3 Tumpuan Kajian 13

1.4 Objektif Kajian 25

1.5 Kepentingan Kajian 27

1.6 Metodologi Penyelidikan Dan Analisis Korpus 31

1.6.1 Penentuan responden dan Temu Bual 31

1.6.2 Rujukan Perpustakaan 33

BAB DUA : PERKEMBANGAN PENDIDIKAN BAHASA MELAYU

2.1 Perkembangan Bahasa Melayu 34

2.2 Perkembangan Bahasa Melayu Sebelum Merdeka 37

2.3 Perkembangan Bahasa Melayu Selepas Merdeka 41
2.4 Rumusan 45
2.5 Pelaksanaan Dasar Pelajaran Kebangsaan 47
2.6 Bahasa Melayu Di Institusi Pengajian Tinggi 50
2.7 Metode Pengajaran Bahasa Melayu Di Institusi Pengajian Tinggi 60
2.8 Pendekatan Pengajaran Dan Pembelajaran Bahasa Melayu Untuk Tujuan Khas .. 63

BAB TIGA : PENDEKATAN PENGAJARAN BAHASA MELAYU

3.1 Teori-Teori Pembelajaran Bahasa 68
3.1.1 Teori Behaviorisme 69
3.1.2 Teori Mentalis 70
3.2 Kaedah Pengajaran Bahasa 82
3.2.1 Kaedah Nahu 84
3.2.2 Kaedah Nahu Terjemahan .. 84
3.2.3 Kaedah Langsung 85
3.3 Pendekatan Pengajaran Bahasa 87
3.3.1 Pendekatan Deduktif 88
3.3.2 Pendekatan Induktif 90
3.3.3 Pendekatan Eklektik 93
3.3.4 Pendekatan Komunikatif .. 95
3.3.5 Pendekatan Suggestopedia 97
3.4 Teori Linguistik Dan Pengajaran Bahasa 99
3.5 Rumusan 105

BAB EMPAT : PENGAJARAN BAHASA MALAYSIA DI PUSAT BAHASA

4.1 Pendahuluan 108

4.2 Matlamat Kursus Sijil Kecekapan Bahasa Malaysia 109

4.2.1 Peringkat I (CM10) 110

4.2.2 Peringkat II (CM20) 111

4.2.3 Peringkat III (CM30) 112

4.2.4 Peringkat Sijil Lanjutan Kecekapan Bahasa Malaysia . 113

4.3 Sasaran Kursus 114

4.4 Kaedah Pembelajaran Bagi Kursus Sijil Kecekapan Bahasa Malaysia 115

4.5 Sukatan Dan Kandungan Kursus sijil Kecekapan Bahasa Malaysia 117

4.6 Sukatan Pelajaran Sijil Kecekapan Bahasa Malaysia Dari Tahun 1972-82 .. 117

4.6.1 Tatabahasa 118

4.6.2 Karangan 119

4.6.3 Ringkasan 120

4.6.4 Kefahaman 121

4.6.5 Surat-Menyurat 121

4.6.6 Lisan 122

4.7 Sukatan Pelajaran Kursus Sijil Lanjutan Kecekapan Bahasa Malaysia .. 123

4.8 Kursus Sijil Kecekapan Bahasa Malaysia Selepas Tahun 1983 125

4.9 Sukatan Dan Kandungan 126

4.9.1 Tatabahasa 127

4.9.2 Pertuturan Dan Pendengaran 128

4.9.3 Bacaan Dan Kefahaman 130

4.9.4 Penulisan 130

4.9.5 Kerja-Kerja Makmal 132

4.10 Pendekatan Pengajaran Kursus Sijil Kecekapan Bahasa Malaysia 132

4.10.1 Pendekatan Struktural ... 133

4.10.2 Kaedah Perbualan Atau Dialog 134

4.10.3 Teknik Pengajaran Melalui Perbualan 134

4.10.4 Kaedah Latih Tubi 138

4.10.5 Teknik Menyampaikan Lati Tubi 139

4.10.5.a Latih Tubi Gantian Mudah Di Ruangan Tetap 141

4.10.5.b Latih Tubi Berganda Dalam Ruangan Tetap 141

4.10.5.c Latih Tubi Gantian Mudah Di Ruangan Tidak Tetap .. 142

4.10.5.d Latih Tubi Gantian Berganda Di Ruangan Tidak Tetap .. 143

4.10.5.e Latih Tubi Bersambut 144

4.10.5.f Latih Tubi Mengubah Bentuk 145

4.10.5.g Latih Tubi Menyambung Ayat 146

4.10.5.h Latih Tubi Berkembang 147

4.11 Rumusan 148

4.12 Kursus Intensif Bahasa Malaysia (KIBM) 149

4.12.1 Pelaksanaan Kursus Intensif Bahasa Malaysia (KIBM) .. 149

4.12.2	Matlamat Kursus	151
4.12.2.a	Peringkat Rendah	151
4.12.2.b	Peringkat Pertengahan ...	152
4.12.2.c	Peringkat Tinggi	153
4.13.	Pendekatan Pengajaran KIBM	155
4.13.1	Aktiviti Perbualan	157
4.13.2	Aktiviti Latih Tubi Atau Penggantian Perkataan Dalam Ayat	158
4.13.3	Aktiviti Menyempurnakan Ayat Atau Karangan Pendek	159
4.13.4	Aktiviti Kefahaman	160
4.13.5	Teknik Membina Soalan Daripada Jawapan	161
4.13.6	Kefahaman Dan Memberi Pendapat	163
4.13.7	Aktivti Melengkapkan Ayat	163
4.14.	Kaedah Pengajaran Dalam KIBM	167
4.14.1	Kaedah Penyampaian Dialog	167
4.14.2	Kaedah Menyampaikan Latih Tubi	168
4.14.3	Kaedah Tunjuk Ajar Mengajar Atau Takdim Syarahan	169
4.15.	Rumusan	170
4.16.	Kursus Diploma Bahasa Malaysia	171

4.16.1	Pelaksanaan Kursus Diploma Bahasa Malaysia	174
4.16.2	Komponen Kursus Diploma Bahasa Malaysia	174
4.17.	Rumusan	175

BAB LIMA : PENUTUP 177

5.1.	Renungan Masa Depan	181
5.2.	Saranan	183

BIBLIOGRAFI 185

Senarai Gambar Rajah

			halaman
1.	Rajah 1 :	Skema Laku-Ucap (Chomsky) ...	78
2.	Rajah 2 :	Model Pengajaran Deduktif ...	89
3.	Rajah 3 :	Model Pengajaran Induktif ...	92
4.	Rajah 4 :	Model Pendekatan Eklektik ...	93-94
5.	Rajah 5 :	Model Rangka Konsep Teori Pengajaran Bahasa	102
6.	Rajah 6 :	Hubungan Antara Bidang-Bidang Linguistik, Sosiolinguistik Dan Psikolinguistik Dengan Pengajaran Dan Pembelajaran Bahasa	104
7.	Rajah 7 :	Hubungan Disiplin Ilmu Linguistik Dengan Situasi Pengajaran Bahasa	107